

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयको कार्यविवरण

प्रदेश सामाजिक बिकास मन्त्रालय अन्तर्गतका स्वास्थ्य महाशाखाहरूले प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय संग समन्वय गरि नीतिगत कार्यहरू गर्ने र स्वास्थ्य निर्देशनालयले मन्त्रालयको प्रादेशिक नीति निर्माणमा सहयोग गर्नुका साथै रणनीति, कार्यक्रम, योजना तयार गरि प्रादेशिक स्वास्थ्य कार्यालय मार्फत तपशिल बमोजिमका कार्यहरू गर्ने छ ।

नीति, योजना, तथा कार्यक्रम समन्वय शाखा

- स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी प्रादेशिक अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन नीति तर्जुमा गर्नमा प्रदेश मन्त्रालय लाई सहयोग गर्ने ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम मातृ तथा नवशिशु स्वास्थ्य, खोप तथा बाल स्वास्थ्य, प्रजनन स्वास्थ्य तथा किशोर किशोरी स्वास्थ्य, आधारभूत स्वास्थ्य सम्बन्धि प्रादेशिक नीति निर्माण गर्न प्रदेश मन्त्रालय लाई सहयोग गर्ने तथा रणनीति, निर्देशिका, मापदण्ड, प्रोटोकलहरू तयार गर्ने ।
- प्रदेशस्तरीय आवधिक तथा वार्षिक आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।
- राष्ट्रिय नीति तथा रणनीति अनुसार स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रमहरू प्रदेश तथा स्थानीयस्तरमा कार्यान्वयन गर्न सहजिकरण गर्ने ।
- स्थानीय तह तथा सरोकारवालाहरूसंग प्राविधिक विषयमा समन्वय तथा सहजिकरण गर्ने ।
- पोषण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति तथा कानून निर्माणमा सहयोग गर्ने , गुणस्तर मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने ।
- प्रदेश स्तरीय अनुसन्धानका प्राथमिकता निर्धारण, अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने ।
- प्रदेश स्तरीय स्वास्थ्य मानवस्रोत विकास र व्यवस्थापन गर्ने ।
- आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन ,समीक्षा तथा मुल्याङ्कन गर्ने ।
- प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य सम्बन्धी स्वास्थ्य लेखा पद्धति बिकास तथा अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने ।
- खानेपानी, खाद्य पदार्थ, ध्वनी र हावाको गुणस्तर अनुगमन एवं गुणस्तरकोमापदण्ड निर्धारण गर्ने ,अन्तर-निकाय समन्वय तथा कार्यान्वयन गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई आवश्यक पूर्वाधार विकासको प्रादेशिक योजना तर्जुमा गर्ने ।
- स्वास्थ्य सम्बन्धी विषयहरूमा अन्तरप्रदेश र तहगत सहकार्य तथा समन्वय गर्ने ।

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयको कार्यविवरण

- प्रादेशिक कार्यक्रमहरूको सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन
- स्वास्थ्य तथा पोषण प्रवर्द्धनको लागि बहुक्षेत्रीय समन्वय गर्ने ।

चिकित्सा सेवा तथा रोग नियन्त्रण शाखा

- संघीय मापदण्ड बमोजिम रोग नियन्त्रण, निगरानी तथा प्रकोप व्यवस्थापनका लागि प्रदेशस्तरमा आवश्यक पर्ने नीतिगत ब्यवस्था गर्न सहयोग गर्ने तथा योजना तर्जुमा प्रक्रियामा समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।
- प्रदेशस्तरीय जनस्वास्थ्य निगरानीका कार्य गर्ने ।
- जनस्वास्थ्य आपतकालिन अवस्था, स्वास्थ्य क्षेत्रमा विपद् र महामारी व्यवस्थापन गर्ने ।
- रोग नियन्त्रण, निगरानी तथा प्रकोप व्यवस्थापन गर्न अन्तरप्रदेशीय समन्वय गर्ने ।
- प्रदेशस्तरीय सरुवा र नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथामका कार्य गर्ने ।
- औषधी निगरानी (Pharmacovigilance), औषधिको समुचित प्रयोग र सुक्ष्मजीवनिरोधक प्रतिरोध(Antimicrobial Resistance)न्युनीकरण सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड तथा प्रादेशिक आवश्यकता अनुसार अस्पताल सेवा सुदृढिकरण सम्बन्धि कानून तथा नीति तयार गर्न सहयोग गर्ने , मार्गदर्शन, गुणस्तर मापदण्ड तथा प्रोटोकल निर्माण गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरूको भौतिक संरचना तथा उपकरण सम्बन्धि प्रादेशिक नीति तयार गर्न सहयोग गर्ने , नियम तथा मापदण्ड निर्माण गर्ने ।
- प्रदेशस्तरमा निजि तथा सरकारी अस्पताल विचको सहकार्यका लागि रणनीति, मापदण्ड निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम प्रदेशस्तरमा प्रादेशिक मापदण्ड तथा निर्देशिका निर्माण गरि अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, क्लिनिक, पोली क्लिनिक लगायत अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरूको दर्ता सिफारिस तथा अनुमति, नविकरण, स्तरोन्नति अनुगमन तथा नियमन सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य सेवा जन्य फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि रणनीति, मापदण्ड निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने ।
- प्रदेशस्तरमा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह तथा प्रेषण सेवा ब्यवस्थापन गर्ने ।

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयको कार्यविवरण

- स्थानीय स्तरमा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह तथा प्रेषण सेवा व्यवस्थापन गर्न सहजिकरण गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्य संस्था तथा सेवा सुदृढिकरणका लागि सहजिकरण गर्ने ।
- अन्तर्राष्ट्रिय, राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक मापदण्ड अनुरूप स्वास्थ्य क्षेत्रमा प्रयोग हुने विकिरणहरूको प्रभाव न्यूनिकरण सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- प्रदेशस्तरका अस्पतालहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रको रूपमा विकास तथा व्यवस्थापन गर्नमा सहयोग गर्ने ।
- प्रदेश स्तरमा स्वास्थ्यजन्य फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण र नियमन गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्यजन्यफोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड निर्माण तथा कार्यान्वयनका लागि सहजिकरण तथा समन्वय गर्ने ।
- अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्था भवन संहिता विकास, अध्यावधिक गर्ने ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरूको भौतिक पूर्वाधारहरू तथा उपकरणहरूको स्तरीकरण गरि लगत राख्ने
- स्वास्थ्य पूर्वाधार तथा उपकरणको निरीक्षण, अनुगमन तथा गुणस्तर नियन्त्रण गर्ने ।
- राष्ट्रियमापदण्ड बमोजिम औषधीजन्य तथा स्वास्थ्य प्रविधि सामग्री उत्पादन, संचय, अधिकतमखुद्रा मूल्य, अन्तिम बिसर्जन सम्बन्धी गुणस्तर मापदण्ड, दर्ता, सञ्चालन अनुमति, र नियमन गर्ने ।
- निर्धारित मापदण्ड र वर्गीकरण बमोजिम पेशागत अनुमति प्रदान गर्ने ।

खरिद तथा आपूर्ति व्यवस्थापन शाखा

- राष्ट्रिय मापदण्ड तथा प्रादेशिक आवश्यकता अनुसार औषधी, परिवार नियोजनका सामग्री, खोप तथा खोपजन्य सामग्रीहरूको खरिद तथा आपूर्ति सम्बन्धि कानून र नीति तयार गर्न सहयोग गर्ने, निर्देशिका, मापदण्डहरू निर्माण गर्ने ।
- प्रादेशिक स्तरको औषधी, परिवार नियोजनका सामग्री, खोप तथा खोपजन्य सामग्री आपूर्तिको योजना तयार गर्ने ।
- प्रादेशिक आवश्यकता अनुसार उपकरण, औजार, औषधी, परिवार नियोजनका सामग्री, खोप तथा खोपजन्य सामग्रीहरूको खरिद, भण्डारण तथा आपूर्ति गर्ने ।

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयको कार्यविवरण

- प्रदेशस्तरमा भवन, मेशिनरी औजार, उपकरण, सञ्चार साधन सवारी साधन लगायतका भौतिक साधनहरूको आपूर्ति व्यवस्था मिलाउने ।
- आपतकालीन आवस्थाका लागि औषधी तथा औषधीजन्य सामाग्रीको प्रादेशिक बफरस्टक व्यवस्थापन गर्ने ।
- स्थानीय तहका स्वास्थ्य संस्थाका लागि आवश्यक औजार, उपकरण तथा औषधीहरूको खरीद तथा आपूर्ति गर्न सहजिकरण गर्ने ।

स्वास्थ्य सूचना तथा जनसंख्या व्यवस्थापन शाखा

- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम प्रदेशस्तरमा स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली सम्बन्धि नीति तयार गर्न सहयोग गर्ने, नियम, निर्देशिका, मापदण्ड तथा प्रोटोकलहरू निर्माण गर्ने ।
- स्वास्थ्य सूचना पद्धतिहरूलाई समयानुकूल अध्यावधिक तथा प्रविधिमैत्री बनाउदै व्यवस्थापन गर्ने ।
- एच.एम. आई. एस., एल.एम. आई. एस., एच.आई. आई. एस. जस्ता स्वास्थ्य क्षेत्रमा बिद्यमान सूचना प्रणालीलाई एकिकृत प्रणालीको रूपमा प्रदेशस्तरमा संस्थागत गर्ने ।
- प्रदेशस्तरको आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य सूचनाको सूचकहरू निर्धारण एवं कार्यान्वयन गर्ने ।
- स्वास्थ्यसंग सम्बन्धित सूचनाको विश्लेषण गरी वार्षिक तथा आवधिक रूपमा प्रतिवेदन तयार तथा सार्वजनिककरण गर्ने ।
- एकिकृत स्वास्थ्य सूचना प्रणालीलाई विभिन्न तहमा संस्थागत गर्न क्षमता अभिवृद्धिका लागि सहजिकरण गर्ने ।
- स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहसँग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम प्रादेशिक स्तरमा जनसंख्या तथा परिवार योजना सम्बन्धि नीति तयार गर्न सहयोग गर्ने, रणनीति, निर्देशिका, गुणस्तर मापदण्ड तथा प्रोटोकलहरू तयार गर्ने ।
- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम प्रादेशिकस्तरमा बसाइ सराई सम्बन्धि नीति तयार गर्न सहयोग गर्ने, रणनीति, निर्देशिका तयार गर्ने ।

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयको कार्यविवरण

- प्रादेशिकस्तरमा जनसंख्या तथा परिवार नियोजन सेवा सम्बन्धी सर्वेक्षण, अनुसन्धान र विश्लेषण गर्ने ।
- जनसंख्या व्यवस्थापन तथा परिवार योजना सम्बन्धी प्रादेशिक स्तरमा योजना कार्यान्वयन गर्ने
- जनसंख्या व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय स्तरमा कार्यक्रमा कार्यान्वयनका लागि सहजिकरण गर्ने।
- प्रादेशिकस्तरमा जनसंख्या चाप सूचाङ्क तथा प्रोफाइल तयार गर्ने।

आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा शाखा

- संघीय मापदण्ड बमोजिम जडिबूटी संरक्षण, सम्बर्धन, प्रबर्धन गुणस्तरीय आयुर्वेद औषधी उत्पादन र नियमनका लागि नीति तर्जुमा गर्न सहयोग गर्ने ।
- आयुर्वेद र अन्य प्रचलित स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी प्रदेशस्तरीय मापदण्ड तर्जुमा र व्यवस्थापन गर्ने ।
- प्रदेश तहमा प्रदान गरिने आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सेवाको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने ।
- आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवा व्यवस्थापन गर्ने।
- आयुर्वेदिक तथा बैकल्पिक चिकित्सा सेवा स्थानीय तहबाट प्रवाहका लागि आवश्यक समन्वय र सहजिकरण गर्ने ।

नर्सिङ सेवा व्यवस्थापन शाखा

- प्रादेशिक स्तरमा नर्सिङ सेवाको गुणस्तर कायम गर्नका लागि मापदण्ड तथा प्रोटोकल निर्धारण र नियमन गर्ने ।
- गुणस्तरीय र दक्ष नर्सिङ जनशक्तिको उत्पादन तथा परिचालन गर्न आवश्यक मापदण्ड, निर्देशिका जारी गर्न सहजीकरण गर्ने।
- नर्सिङ तथा मिडवाइफ्री सेवाको विकास र प्रबर्धनका लागि आवश्यक समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने ।

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयको कार्यविवरण

- नर्सिङ तथा मिडवाईफ्री सम्बन्धी मानव संसाधन को योजना, क्षमता अभिवृद्धि, विकास र ब्यबस्थापनमा समन्वय र सहयोग गर्ने ।
- प्रादेशिक आवश्यकता अनुसार महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका लगायतका स्वास्थ्य क्षेत्रमा स्वयं सेवा परिचालनका सम्बन्धमा आवश्यक मापदण्ड निर्धारण तथा कार्यान्वयन गर्ने ।

प्रशासन शाखा

- आन्तरिक प्रशासन, कार्यालय व्यवस्थापन, सरसफाइ र आवश्यक भौतिक व्यवस्था गर्ने ।
- आन्तरिक कर्मचारी प्रशासन, आन्तरिक कार्य विभाजन, हाजिरी, विदा, रमाना, पालो पहरा, खटनपटनको व्यवस्थापन गर्ने ।
- कार्यालय भवन, परिसर, सवारी साधनहरूको मर्मतसंभार तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- निर्देशनालयको आन्तरिक जिन्सी सामानको आपूर्ति तथा व्यवस्था, जिम्मा तथा रेखदेख, संभार, संरक्षण, निरीक्षण तथा प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने ।
- आवश्यक जनशक्तिको दरवन्दी सिर्जना, नियुक्ति, सरुवा, पदस्थापना तथा बढुवा सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- प्रदेशमातहतका कर्मचारीको श्रेणी र तहगत दरवन्दी विवरण तथा कर्मचारी अभिलेख राख्ने ।
- प्रदेशमातहतका कर्मचारीहरूको कार्यविवरण, कार्यसम्पादन, तालिम, विदा तथा अवकाश तथाविभागीय कारवाही गर्ने ।
- कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन सम्बन्धी मूल्याङ्कनको अभिलेख तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- स्वास्थ्य सेवाका विभिन्न पदको बढुवाको लागि सचिवालय सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- स्तरवृद्धि सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- मानव संसाधन सूचना केन्द्रमा प्रविष्ट भएका पत्रको व्यक्तिगत फाइलमा अद्यावधिक गर्ने ।
- लामो अवधिका विदा तथा कारवाहीहरूको अभिलेख राख्ने ।
- कर्मचारीहरूको व्यक्तिगत फाइल अद्यावधिक गर्ने ।
- आर्थिक योजना तथा सर्घीय आर्थिक प्रशासन नीति अनुसार कार्य गर्ने ।
- वित्तिय नीति तर्जुमा, बजेट, मन्त्रालयको केन्द्रीयस्तरको लेखा अन्तर्गतवार्षिक विनियोजन बाँडफाँड सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने ।

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयको कार्यविवरण

- विनियोजित बजेटको निकास, खर्च, लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन रलेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने ।
- योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा, बजेट कार्यान्वयन, लेखापरीक्षण तथा बेरुजु फछ्योट, आर्थिक अनुशासन पालनासम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- आन्तरिक बजेट सञ्चालन गर्ने ।
- केन्द्रीय लेखा, लेखाप्रणाली तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली व्यवस्थापन गर्ने ।
- प्रदेश सरकारको आर्थिक प्रशासन र वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी विषयका कार्य गर्ने ।

स्वास्थ्य प्रवर्धन तथा तालीम शाखा

- राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम स्वास्थ्य प्रवर्धन सम्बन्धि प्रादेशिक नीति तयार गर्न सहयोग गर्ने , रणनीति, निर्देशिका, मापदण्ड, प्रोटोकलहरू तयार गर्ने ।
- स्वास्थ्य शिक्षा सामाग्री विकास तथा वितरण सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, रणनीति, निर्देशिका, मापदण्ड, प्रोटोकलहरू तयार गर्ने ।
- हानिकारक बस्तुहरूको बजारीकरणको सुचना संचार सम्बन्धि कानून, नीति, निर्देशिका एवम् मापदण्डहरू तयार गर्न सहयोग गर्ने ।
- सुर्ति, मदिरा र लागुपदार्थजन्य वस्तुको प्रादेशिक स्तरको मापदण्ड, नियन्त्रण निर्धारण तथा नियमन गर्ने ।
- व्यवहार परिवर्तन संचार सम्बन्धि कार्यक्रमहरू प्रदेशस्तरमा कार्यान्वयन तथा स्थानीय स्तरमा कार्यान्वयनका लागि सहजिकरण गर्ने ।
- स्वास्थ्य शिक्षा तथा प्रवर्धन सम्बन्धि अध्ययन, अनुसन्धान, कार्यान्वयन गर्ने एवम् गर्न सहजिकरण गर्ने ।
- विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रमलाई शिक्षा क्षेत्रको समन्वयमा सञ्चालन गर्न आवश्यक सहजिकरण गर्ने ।
- व्यवहार परिवर्तनको लागि स्वास्थ्य शिक्षा सुचना तथा सामाग्रीहरूको विकास तथा वितरण गर्ने ।
- विद्युतिय लगायतका सबै सञ्चार माध्यमको उच्चतम् उपयोग गरी स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचना सम्प्रेषण गर्ने ।

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालयको कार्यविवरण

- सूचनामूलक, प्रवर्द्धनात्मक र जनचेतनामूलक स्वास्थ्य शिक्षा र सूचनाको प्रवाहका लागि सरकारी र गैर सरकारी क्षेत्रहरूसँग समन्वय गर्ने ।
- संघिय तालिम निर्देशिका, प्रोटोकल तथा मापदण्ड बमोजीम प्रदेशस्तरका तालिम सामग्री तथा पाठ्यक्रम विकास गर्ने।
- प्रदेश अन्तरगतका स्वास्थ्यकर्मीहरूको तालिम आवश्यकता पहिचान गर्ने।
- प्रदेश स्तरमा सञ्चालन गर्नुपर्ने तालिम व्यवस्थापन तथा सञ्चालन गर्ने ।
- अनुगमन तथा मुल्यांकनका आधारमा आवश्यकता अनुसार तालिम सामग्री तथा पाठ्यक्रमको परिमार्जन गर्ने ।
- स्वास्थ्यकर्मीहरूको पेशागत बृतिविकासको लागि तालिम प्याकेजहरू विकास गर्ने ।
- स्वास्थ्य क्षेत्रका लागि तालिमहरू तथा सिप विकास सम्बन्धी पाठ्यक्रम तथा सामग्री विकास गर्ने ।
- संघको संलग्नतामा सञ्चालन गर्नुपर्ने राष्ट्रियस्तरका तालिम सामग्री विकासका लागि सहजिकरण गर्ने ।
- स्वास्थ्य सम्बन्धि तालिम संचालनका लागि सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गर्ने ।
- स्थानीयस्तरका तालिम एवम् सीप विकासका कार्य संचालनका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने ।
- तालिम सम्बन्धि सूचना व्यवस्थापन गर्ने ।
- स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न सुचना प्रविधिको प्रयोग गरी दुर शिक्षा प्याकेजहरू कार्यान्वयन गर्ने ।
- संघिय मापदण्ड बमोजीम तालिम तथा तालिम सञ्चालन गर्ने निकायहरूको प्रत्यायन तथा नियमन सम्बन्धी कार्यहरू एवं गुणस्तरनिर्धारण सम्बन्धि कार्यहरू गर्ने ।